

Alice Mariana APETREI

DREPTURILE OMULUI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Alice Mariana APETREI

**DREPTURILE OMULUI ÎN
UNIUNEA EUROPEANĂ**

Lumen

Iași,
2010

ALICE MARIANA APETREI
DREPTURILE OMULUI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Editura Lumen este acreditată CNC SIS
Iași, Țepeș Vodă, nr. 2

edituralumen@gmail.com
grafica.redactia.lumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Consilier Editorial: Dr. Antonio SANDU

Redactor: Simona PONEA

Copertă: Cristian UȘURELU

Colecția: DREPT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată indiferent de mediul de transmitere este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
APETREI, ALICE MARIANA

Drepturile omului în Uniunea Europeană / Alice

Mariana Apetrei. - Iași : Lumen, 2010

ISBN 978-973-166-222-0

341.231.14

Alice Mariana APETREI

**DREPTURILE OMULUI ÎN
UNIUNEA EUROPEANĂ**

Lumen

Iași,
2010

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

Abrevieri.....	11
Preambul.....	13
Cap.1 Afirmarea drepturilor fundamentale la nivelul Uniunii Europene	15
1.Constituirea Uniunii Europene.....	15
2. Emergența drepturilor omului în Uniunea Europeană.....	18
A.Etapa jurisprudențială	19
1. Lipsa prevederilor referitoare la drepturile omului.....	19
2.Principiile generale ale dreptului comunitar – sursă de drepturi fundamentale.....	23
B. Etapa prevederilor scrise	39
1. Declarații privind drepturile fundamentale.....	39
2. Drepturi fundamentale înscrise în tratate	42
3. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	51
4. Evoluții recente.....	52
Cap. 2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....	61
A. Noțiuni generale despre Cartă	61
1. Istoria Cartei.....	61
2. Rațiunile care au stat la elaborarea Cartei	63
3. Izvoarele de inspirație ale Cartei	67
4. Forța juridică a Cartei	71
5. Domeniul de aplicare al Cartei	74
6. Protecția oferită de Cartă.....	77
B. Cuprinsul Cartei	83
1. Drepturile fundamentale prevăzute de Cartă.....	83
a) Capitolul 1 - Demnitatea	85

b) Capitolul 2 - Libertatea	90
c) Capitolul 3 - Egalitatea	91
d) Capitolul 4 - Solidaritatea.....	95
e) Capitolul 5 - Cetățenia	97
f) Capitolul 6 - Justiția.....	98
2. Drepturi fundamentale versus libertăți fundamentale ..	100
3. Drepturi fundamentale versus principii	107

Cap. 3 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene versus Convenția Europeană a Drepturilor Omului..... 113

1. Consiliul Europei, ca apărător al drepturilor fundamentale în Europa	113
2. Diferențe și asemănările dintre cele două instrumente juridice.....	116
3. Aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului	122
4. Dreptul comunitar în viziunea Curții de la Strasbourg	128
5. Drepturile civile și politice în jurisprudența Curții de Justiție	136
a) Dreptul la viață și la integritate.....	140
b) Libertățile individuale	150
c) Relații familiale și viață privată	164
d) Dreptul de proprietate	171
e) Dreptul la educație	175
f) Drepturi și garanții procedurale.....	180

Cap.4. Diferitele categorii de drepturi reunite în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene..... 193

1. Drepturile și libertățile cetățenilor europeni.....	194
a) Libertatea de circulație și de ședere	196

b) Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European	199
c) Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale	201
d) Dreptul de acces la documente	202
e) Protecția diplomatică și consulară.....	205
f) Dreptul la bună administrare	207
2. Drepturile sociale	210
1. Drepturi sindicale	212
a) Libertatea de întrunire și de asociere	213
b) Dreptul angajaților la informare și consultare în cadrul întreprinderii.....	215
c) Dreptul de negociere și de acțiune colectivă	218
2. Dreptul la muncă.....	219
a) Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă....	219
b) Dreptul de acces la servicii de plasament	222
c) Dreptul la formare profesională și la formare continuă.....	223
d) Egalitatea între femei și bărbați.....	225
e) Nediscriminarea.....	230
3. Drepturi privind protecția socială	231
a) Protecție în cazul concedierii nejustificate.....	231
b) Condiții de muncă echitabile și corecte	234
c) Interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă.....	238
d) Viața de familie și viața profesională.....	241
e) Securitate socială și asistență socială	244
3. Inovații în materie de drepturi	248
1. Drepturi pentru categorii defavorizate de persoane.....	248
a) Copiii – drepturile copilului	248
b) Femeile – egalitatea între femei și bărbați	253
c) Vârșnicii – drepturile persoanelor în vârstă	254
d) Persoanele cu handicap – integrarea persoanelor cu handicap	255

e) Refugiații – dreptul la azil.....	257
f) Minoritățile naționale – interzicerea discriminării.....	261
2. Drepturi conferite grație specificului Uniunii Europene.....	270
a) Libertatea de a desfășura o activitate comercială.....	270
b) Accesul la serviciile de interes economic general.....	274
c) Protecția consumatorului.....	275
d) Diversitatea culturală, religioasă și lingvistică.....	280
3. Drepturi noi.....	285
a) Interzicerea traficului de ființe umane.....	285
b) Interzicerea practicilor de eugenie și clonare.....	289
c) Protecția mediului.....	294
d) Protecția sănătății.....	303
e) Protecția datelor cu caracter personal.....	307
f) Libertatea artelor și științelor.....	310

Cap.5. Protecția drepturilor fundamentale în cadrul Uniunii Europene..... 313

1. Protecția juridică..... 313

2. Protecția oferită de instituțiile comunitare..... 325

a) Parlamentul European..... 325

b) Comisia Europeană..... 336

c) Consiliul European..... 341

3. Alte organisme comunitare cu rol în protecția drepturilor fundamentale..... 344

a) Ombudsmanul European..... 344

b) Mediatorul Parlamentului European pentru răpirile internaționale de copii de către unul dintre părinți..... 347

c) Controlorul european al protecției datelor (CEPD)..... 349

d) Organisme descentralizate - „Agențiile comunitare”... 350

1. Agenția Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene..... 351

2. Agenția Europeană pentru Securitate și Sănătate în Muncă.....	352
3. Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei (CEMRX).....	355
4. Agenția Europeană de Mediu (AEM)	357
e) Rețeaua de experți independenți	358
f) Rețeaua EURES (European Employment Service).....	359
g) SOLVIT	360
h) Rețeaua Centrelor Europene ale Consumatorilor (ECC-Net).....	363
i) FIN-NET.....	364
4. Promovarea drepturilor fundamentale în statele terțe	366
Concluzii și previziuni despre viitor	381
Bibliografie	385
Anexe	391

Pagin 1 sat goal inten ionat

Abrevieri

ADR – Alternative Dispute Resolution
AELS – Asociația Europeană a Liberului Schimb
AEM – Agenția Europeană de Mediu
CECO – Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CEE – Comunitatea Economică Europeană
CEEA - Comunității Europene a Energiei Atomice
CEEP - Centrul European al Întreprinderilor Publice
CEMRX - Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei
CEPD - Controlorul european al protecției datelor
CES - Confederația Europeană a Sindicatelor
CJCE – Curtea de justiție a Comunităților Europene
COPA - Comitetul organizațiilor profesionale agricole
ECC-Net - Rețeaua Centrelor Europene ale Consumatorilor
EURES - European Employment Service
JAI – Justiție și afaceri interne
OCDE – Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică
OIR - Organizația Internațională pentru Refugiați
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE – Organizația pentru securitate și cooperare în Europa
OSHA - Occupational Safety and Health Agency (Agenția Europeană pentru Securitate și Sănătate în Muncă)
MOA – Misiuni de observare a alegerilor
PESA - Politica Europeană de Securitate și Apărare
PESC – Politica externă și de securitate comună
RAPEX - Community Rapid Information System
RASFF - The Rapid Alert System for Food and Feed

SEE - Spațiul Economic European

SEIS - *Sistem comun de informații despre mediu*

TCE – Tratatul privind Comunitatea Europeană

TUE – Tratatul Uniunii Europene

UE – Uniunea Europeană

UNICE - Uniunea industriilor din Comunitatea Europeană

UEAPME - Uniunea întreprinderilor de artizanat și a întreprinderilor mici și mijlocii

Preambul

La 1 decembrie 2009 am fost martorii unui eveniment important pentru evoluția Uniunii Europene, respectiv intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Supranumit și „*Tratatul de reformă*”, Tratatul de la Lisabona pregătește Uniunea Europeană pentru noile provocări ale secolului XXI și pentru cooperarea în formula de 27 de membri. În acest sens, Tratatul modifică modalitatea de organizare a activităților instituțiilor europene și procedura de luare a deciziilor, propune numirea unui Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și conferă noi drepturi cetățenilor europeni. Totodată, Uniunea dobândește o personalitate juridică unică, ceea ce îi întărește puterea de negociere, determinându-o să fie mai eficientă pe plan mondial și un partener mai vizibil pentru țările terțe și organizațiile internaționale.

Dezideratele Uniunii Europene expuse în Tratat sunt susținute și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, un document care codifică preocupările jurisprudențiale și doctrinare referitoare la modul în care Uniunea respectă și protejează drepturile omului. După aproximativ nouă ani de la proclamarea sa în cadrul Consiliului European de la Nisa, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene dobândește forță juridică odată cu ratificarea Tratatului de la Lisabona. Prin urmare, drepturile înscrise în acest document de referință pentru Uniune se vor bucura de o protecție sporită, într-o Europă care promovează tot mai activ drepturile omului, libertatea, solidaritatea și siguranța.

Lucrarea de față oferă o analiză notabilă a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, urmărind istoria acesteia și prezentând drepturile fundamentale conținute de acest document emblematic pentru Uniunea Europeană. Lucrarea debutează cu o trecere în revistă a emergenței drepturilor fundamentale la nivelul Uniunii Europene, începând cu prezentarea deciziilor revoluționare pronunțate de Curtea de Justiție în cauze precum *Internationale Handelsgesellschaft*, *Nold*, *Rutili*, *Hoechst* etc, și ajungând până la o analiză detaliată a Cartei drepturilor fundamentale. Astfel, drepturile fundamentale inserate în Cartă sunt analizate evolutiv și comparativ cu prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului. Corelația cu acest instrument cu tradiție în privința protejării drepturilor omului în Europa se dovedește interesantă pentru a încerca o preconizare a relațiilor viitoare dintre Uniunea Europeană și Consiliul Europei în materia drepturilor fundamentale. În final, lucrarea abordează mecanismele de protecție a drepturilor omului dezvoltate la nivel comunitar, precum și rolul instituțiilor comunitare și al altor organisme comunitare care au fost constituite pentru a promova și a garanta protecția drepturilor fundamentale.

Riguros documentată, lucrarea se adresează deopotrivă studenților și cercetătorilor preocupați de construcția europeană, constituind o încercare reușită de abordare a Uniunii Europene dintr-o altă perspectivă, respectiv cea a unei comunități de valori, din ce în ce mai preocupată de asigurarea și promovarea solidarității, libertății și drepturilor fundamentale.

Lect. dr. Mogârzan Emanuel Corneliu
Universitatea Al.I.Cuza Iași, Facultatea de Drept

Cap.1 Afirmarea drepturilor fundamentale la nivelul Uniunii Europene

„În Uniunea Europeană nu totul gravitează în jurul calculelor economice, a costurilor și beneficiilor; întâi suntem o comunitate de valori și zilnic trebuie să asigurăm solidaritatea, libertatea și drepturile egale’.”
(Hans-Gert Pottering)

1.Constituirea Uniunii Europene

De-a lungul istoriei continentului european au fost numeroase încercări de unificare a statelor din Europa, începând imediat cu prăbușirea Imperiului Roman. Varietatea deosebită a limbilor și culturilor europene, la care s-a adăugat interesul local al unor lideri, principii și monarhi a făcut ca, indiferent cum aceste uniri s-ar fi făcut, evident cel mai adesea prin cuceriri militare, acestea să fie sortite eșecului, mai devreme, sau mai târziu². Cel de-al doilea Război mondial a demonstrat însă, într-o mai mare măsură decât evenimentele ce l-au precedat de-a lungul istoriei, că naționalismul excesiv, reprezintă o amenințare la adresa

¹ Citat din discursul Președintelui Parlamentului European, *Hans-Gert Pottering*, roșit cu ocazia semnării Cartei drepturilor fundamentale la 12 decembrie 2007.

² Mazilu Dumitru, *Drepturile Omului-concept, exigențe și realități contemporane*, ed. Lumina Lex, București, 2006, ediția a treia, p.146.

unor relații pașnice de cooperare între state, putând avea repercursiuni teribile în această epocă a armelor de distrugere în masă. Astfel, în cea de-a doua jumătate a deceniului patru și prima parte a anilor 50, statele au constituit organizații internaționale cu rol de platforme de cooperare atât la nivel politic, cât și la nivel economic (Națiunile Unite, Fondul Monetar Internațional, Consiliul Europei, etc).

Uniunea Europeană, organizație clădită tot din ruinele celui de-al doilea Război mondial³ din dorința de a stăvili odată pentru totdeauna războiul pe continent, a fost sortită încă de la început, să capete într-o bună zi contururi politice, astfel încât Europa politică unită să devină miza esențială a viitorului Europei. Prin urmare, Uniunea Europeană este rezultatul unui proces de cooperare și integrare care a început în anul 1951, între șase țări europene, respectiv Belgia, Germania, Franța, Italia, Luxemburg și Olanda. După mai bine de cincizeci de ani și șase valuri de aderare⁴, Uniunea Europeană numără astăzi 27 de state membre⁵ și o populație de 499,8 milioane de locuitori (la 1 ianuarie 2009).

³ Vintilescu Cristina, *Cetățenia europeană între trecut și viitor*, www.sferapolitica.ro

⁴ Uniunea Europeană a fost confruntată cu următoarele valuri de aderare: 1973: Danemarca, Irlanda și Regatul Unit; 1981: Grecia; 1986: Spania și Portugalia; 1995: Austria, Finlanda și Suedia; 2004: Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria; 2007: Bulgaria și România.

⁵ În 2009, statele care au statutul de stat candidat sunt Islanda, Croația, Serbia, Macedonia și Turcia.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe
www.editalumen.ro
www.lumenpublishing.com
sau din librăriile noastre partenere.

„Nu va fi pace pe pământ atâta timp cât drepturile omului vor fi violate în anumite regiuni ale lumii” (Rene Cassin). În spiritul acestei idei, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene reprezintă o veritabilă codificare a concepției Uniunii Europene despre drepturi, libertăți și principii, care își propune să pună în valoare „patrimoniul spiritual, moral și cultural” al statelor membre. Carta drepturilor fundamentale face parte din noul Tratat de la Lisabona, devenind astfel obligatorie atât pentru statele membre, cât și pentru instituțiile europene: „Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [...], care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor” (art. 6 din Tratatul de la Lisabona).

Carta oferă astfel Uniunii Europene legitimitate morală, în calitatea sa de entitate politică. Dacă în trecut, atunci când spuneam „Comunitatea Europeană” ne gândeam la o entitate economică bazată pe cooperarea comercială dintre statele membre, o piață comună și o monedă unică, în prezent, „Uniunea Europeană” încearcă să devină un spațiu în care membrii societății europene să se recunoască drept cetățeni, un spațiu fundamentat pe valorile indivizibile și universale ale demnității umane, libertății, egalității, justiției și solidarității.

Foto copertă: © Gualtiero Boffi / Dreamstime.com

ISBN 973166220-0

9 789731 662206

Publicat cu finanțarea:
media LUMEN
www.EdituraLumen.ro